

Mirjana Glintić, MA¹

FINANSIRANJE NAUČNE DELATNOSTI U AUSTRIJI

Apstrakt

Rad je posevećen analizi sistema finansiranja naučnoistraživačke delatnosti u Austriji. Činjenica da se ova zemlja nalazi u samom vrhu zemalja EU po visini društvenog proizvoda koji se izdvaja za nauku čini je naročito zanimljivom za uporednopravno istraživanje. Pored uvoda i zaključka u radu se nalaze delovi posvećeni izvorima prava, položaju instituta i načinima njihovog finansiranja, položaju društvenih nauka, kao i podaci o budžetu koji se izdava za potrebe nauke. Međutim, osim velikih ulaganja učinjeni su i dodatni naponi kako bi se postigli značajni rezultati u oblasti nauke. Na nivou obrazovnog sistema dve najznačajnije promene su uvođenje Bolonjskog procesa i razvoj univerziteta primenjenih nauka. Potom, došlo je i do izmena u načinima finansiranja, izvanuniverzitetski istraživački instituti su reorganizovani, a sredstva za istraživanja primenjiva u praksi i za potrebe privrednog sektora su povećana. Jedan od osnovnih zadataka koji su sebi zadali Vlada Austrije i nadležna ministarstva je poboljšanje saradnje između nauke i privrede i sa tim ciljem su osnovani istraživački centri, kao i posebni programi finansiranja.

Ključne reči: *finansiranje nauke, naučni instituti, društvene nauke, resorno ministarstvo, projektno i institucionalno finansiranje.*

1. Uvod

Odluke u vezi sa finansiranjem nauke donose se kako na nivou zakonodavne, tako i na nivou izvršne vlasti. O pitanjima u vezi sa naukom, istraživanjem i inovacijama raspravlja se u okviru parlamentarnog Odbora za istraživanje i razvoj. Prilikom donošenja nacionalne inovacione strategije koju donosi Savet za istraživanje i razvoj održava se rasprava na plenarnoj sednici, što ranije nije bio slučaj.²

¹ Istraživač saradnik, Institut za uporedno pravo u Beogradu.

² European Trend Chart on Innovation, Annual Innovation Policy Trends and Appraisal Report Austria 2004–2005.

U okviru Savezne vlade osnovan je Savet za istraživanje i razvoj kao najviši savetodavni organ u vezi sa svim pitanjima koja se tiču istraživanja, tehnologija i inovacija.³ Pod tim se podrazumevaju: donošenje akata javne politike, strategija, kontrolisanje njihovog sprovođenja, preporuke za donošenje nacionalnih programa koji bi pospešili ovu oblast, poboljšanje saradnje između nauke i privrede i donošenje uputstava za evaluaciju naučnih ustanova. Pet od osam članova Saveta su predstavnici privatnog sektora, a ministri nadležnih ministarstava, uz ministra finansija, imaju status članova-eksperata.

Ministarstvo obrazovanja, nauke i istraživanja, Ministarstvo saobraćaja, infrastrukture i tehnologije i Ministarstvo ekonomije i rada su ministarstva nadležna za nauku i razvoj.⁴ Članovi ovih ministarstava čine posebnu komisiju, nadležnu za upravljanje politikom Vlade u ovoj oblasti. Značajnu ulogu u finansiranju nauke ima i Ministarstvo finansija jer je nadležno za raspodelu finansijskih sredstava a uključeno je takođe i u određivanje standarda za uspostavljanje i kontrolisanje novih programa za finansiranje.

Svaki ministar kome su od strane države stavljena na raspolaganja finansijska sredstva za potrebe osnivanja ili vođenja naučnih ustanova ili čijem je resoru povereno vršenje trajnih ili privremenih naučnih istraživanja, u obavezi je da ministru obrazovanja, nauke i kulture o tome podnosi izveštaj. Osim toga, ministar obrazovanja, nauke i kulture zajedno sa ministrom saobraćaja, inovacija i tehnologija dužan je da Nacionalnom savetu do 1. juna svake godine podnese izveštaj o načinu upotrebe državnih sredstava koja su im stavljena na raspolaganje. Svake tri godine Vlada mora da podnese izveštaj Nacionalnom savetu o položaju i potrebama registrovanim u oblasti nauke, tehnologije i inovacija.⁵

Što se tiče konkretno društvenih nauka, jedino Ministarstvo za obrazovanje i istraživanje ima nadležnosti u vezi sa njima. Dva od tri sektora Ministarstva imaju posebna odeljenja koja se posredno ili neposredno bave društvenim naukama. Prvi sektor je nadležan za univerzitete i u okviru njega ne postoji odeljenje koje se isključivo bavi društvenim naukama. U drugom sektoru postoje tri odeljenja direktno usmerena na društvene nauke: jedno se bavi finansiranjem naučnoistraživačkih struktura u ovoj oblasti, drugo je usmereno na finansiranje diplomiranih studenata društvenih nauka, dok je treće usmereno na ostvarivanje međunarodne saradnje i saradnje u okviru same države.⁶

³ Osnovan je Zakonom o finansiranju istraživanja i tehnološkog razvoja, o kom će naknadno biti reči.

⁴ Private Sector Interaction in the Decision Making Processes of Public Research Policies, Country Profile: Austria, 2, V.http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/psi_countryprofile_austria.pdf; 27.3.2018.

⁵ Čl. 8 Zakona o organizaciji istraživanja.

⁶ European Commission, *Country Report, Social Science and Humanities in Austria*, Wien 2012, 8.

Međutim, i Ministarstvo saobraćaja, inovacija i tehnologija i Ministarstvo privrede mogu da finansiraju istraživanja u oblasti društvenih nauka, kao pratećih uz istraživanja iz oblasti indistrije i inovacija, koja prvenstveno finansiraju.

Značajnu ulogu, takođe, ima i Nacionalna fondacija za istraživanje, tehnologiju i razvoj koja je ustanovljena sa ciljem da omogući dugoročna istraživanja, kao i da obezbedi konkurentnost austrijskih istraživanja na međunarodnom tržištu. Odbor za dodeljivanje finansijskih sredstava donosi odluke na osnovu podataka koje dobija od Saveta za istraživanje, čiji je predsednik član Odbora za dodeljivanje finansijskih sredstava pri Nacionalnoj fondaciji.

2. Izvori prava

Kada je reč o pravnom okviru, osnovni zakoni u kojima se mogu naći odredbe o finansiranju nauke su: Savezni zakon o finansiranju istraživanja i tehnološkog razvoja i Savezni zakon o organizaciji istraživanja u Austriji.⁷

Zakonom o organizaciji istraživanja predviđeni su vodeći principi finansiranja nauke:

- sloboda nauke,
- različitost naučnih mišljenja i metoda,
- značaj nauke za društvo,
- saradnja univerziteta i izvanuniverzitetskih naučnih ustanova,
- saradnja na međunarodnom nivou, a naročito na nivou EU, i
- stavljanje na raspolaganje sredstava potrebnih za nauku i istraživanje.⁸

Na taj se način teži proširivanju i produblivanju naučnih saznanja, rešavanju socijalnih, ekonomskih, kulturoloških problema i podsticanju daljeg naučnog razvoja. Finansijska sredstva koja država dodeljuje za potrebe finansiranja nauke i istraživanja mogu imati različite forme, kao što su subvencije, zajmovi i različite olakšice. Tako dobijena sredstva mogu se koristiti za organizovanje naučnih skupova, izložbi, izdavanje publikacija, sprovođenje naučnih istraživanja i sl.⁹

⁷ Bundesgesetz zur Förderung der Forschung und Technologieentwicklung (Forschungs- und Technologieförderungsgesetz-FTFG), StF: BGBl. Nr. 434/1982 (WV), Bundesgesetz vom 1. Juli 1981 über die Forschungsorganisation in Österreich und über die Änderungen des Forschungsförderungsgesetzes (FOG) StF: BGBl. Nr. 341/1981, idF BGBl. Nr. 448/1981 (DFB) (NR: GP XV 214 AB 778 S. 81. BR. S. 413.)

⁸ Čl. 1 Zakona o organizaciji istraživanja.

⁹ Čl. 10 Zakona o organizaciji istraživanja.

Odredbe Saveznog zakona o finansiranju istraživanja i tehnološkog razvoja posvećene su Fondu za finansiranje naučnih istraživanja, njegovim organima, nadležnostima i saradnji sa drugim institucijama koje se bave pružanjem finansijske podrške nauci. U poslednjem, trećem odeljku Zakona reguliše se način finansiranja primenjenih istraživanja u vezi sa tehnološkim razvojem i inovacijama. Osim što je predviđeno koji su konkretni uslovi koje jedno istraživanje mora da ispuni da bi se finansiralo od strane države, predviđa se i postupak zaključenja ugovora o finansiranju, metodama finansiranja.¹⁰

Što se tiče akata javne politike, polazne tačke predstavljaju različiti akcioni planovi i strategije posvećeni daljem razvoju društvenih nauka. Reč je o FTI Strategiji Savezne Vlade,¹¹ Akcionom planu za konkurentno istraživačko tržište,¹² kao i o Akcionom planu o istraživačkoj infrastrukturi od 2014. do 2020.¹³ Sam proces daljeg razvoja društvenih nauka uklapa se u ciljeve predviđene Planom razvoja univerziteta od 2016. do 2021. i Planom visokih škola.¹⁴

3. Položaj instituta

U pogledu vrsta naučnoistraživačkih ustanova, naučna i istraživačka delatnost u oblasti društvenih nauka u najvećoj meri sprovodi se na univerzitetima i u institutima pod okriljem univerziteta, kao i u istraživačkim ustanovama koje nisu pod okriljem univerziteta.¹⁵ Reč je o institutima u okviru Austrijske akademije nauka, u okviru Ludvig Bolcman društva, Institutu za ekonomska istraživanja i Institutu za napredne studije.

Austrijska akademija nauka je centralna naučna izvanuniverzitetska ustanova koja ima preko 770 članova, posvećenih istraživanjima i interdisciplinarnoj razmeni znanja, koji su usmereni na opšti napredak u nauci i društvu. Članovi Akademije često formiraju i grupe koje se bave raspravljanjem pitanja od velikoj društvenog i naučnog značaja. U okviru same Akademije postoji 28 naučnih instituta.¹⁶ Akademija, takođe, učestvuje u evropskim konzorcijumima, u okviru programa ESFRI (*European Strategy Forum on Research*

¹⁰ Čl. 11–16 Saveznog zakona o finansiranju istraživanja i tehnološkog razvoja.

¹¹ V. https://www.bmvit.gv.at/innovation/publikationen/fti_strategie.html, 29.3.2018,

¹² Aktionsplan für einen wettbewerbsfähigen Forschungsraum.

¹³ Task Force FTI der österreichischen Bundesregierung (2014): Österreichischer Forschungsinfrastruktur-Aktionsplan 2014–2020.

¹⁴ Gesamtösterreichischer Universitätsentwicklungsplans 2016–2021, Österreichischer Hochschulplan.

¹⁵ Ova podela naučnoistraživačkih ustanova preuzeta je iz A.. Holzmann-Jenkins, U.. Kozeluh, R.. Huswirth, Geistes, *Sozial- und Kulturwissenschaft in Wien*, Wien 2007, 25.

¹⁶ V. <https://www.oecaw.ac.at/en/the-oecaw/about-us/the-oecaw-at-a-glance/>, 29.3.2018.

Infrastructure), DARIAH (*Digital Research Infrastructure for the Arts and Humanities*) i CLARIN (*Common Language Resources and Technology Infrastructure*).¹⁷ Ludvig Bolcman društvo (*Ludwig Boltzman Gesellschaft*, LBG) je krovna istraživačka organizacija u okviru koje postoji 18 izvanuniverzitetskih naučnih instituta, čija su istraživanja pretežno iz oblasti medicine, društvenih i humanističkih nauka. U poslednjih nekoliko godina LBG je naročito usmereno na razvijanje saradnje sa nenaučnim sektorom, u prvom redu privrednim društvima, a potom i javnim sektorom i nevladinim organizacijama.¹⁸

Austrijski institut za ekonomska istraživanja (*Österreichisches Institut für Wirtschaftsforschung*) važi za vodeći austrijski institut u ovoj oblasti, fokusiran na supostavljanje veze između nauke i njene praktične primene. Iako je u svom delovanju u potpunosti nezavisan od politike, odluke i preporuke Instituta u vezi sa privredom uzimaju se u obzir prilikom donošenja odluka na političkom nivou.¹⁹

Institut za visoke studije (*Institut für Höhere Studien*) je austrijski institut koji u svojim istraživanjima nastoji da ostvari interdisciplinarni pristup kombinujući saznanja iz ekonomije i sociologije.²⁰

U okviru dve velike istraživačke organizacije usmerene na saradnju sa sektorom privrede, čija su pretežna delatnost prirodne i tehničke nauke, Austrijski institut za tehnologiju i Istraživački centar Jaoneum (*Joanneum*) sadrže jedan ili dva instituta koji se bave društvenim naukama. Pored navedenih postoje i privatni neprofitni instituti. Univerziteti i izvanuniverzitetske istraživačke ustanove neguju saradnju i praksu zajedničkog prijavljivanja na projekte.

4. Finansiranje instituta

Pored državnih organa, značajnu ulogu u finansiranju nauke i njenom razvoju uopšte imaju različite agencije i udruženja, koji deluju kao posrednici između državnih organa i naučnih ustanova. Ono što im je zajedničko jeste da su pojedine ciljne grupe (misli se, pre svega, na privredni sektor) zastupljene u njihovim organima. Neke od osnovnih su:

¹⁷ V. detaljnije *Bundesministerium für Wissenschaft, Forschung und Wirtschaft, Geisteswissenschaften, Sozialwissenschaften, Kulturwissenschaften, Beitrag zur strategischen Weiterentwicklung der Rahmenbedingungen*, Wien 2017, 27–28.

¹⁸ V. <http://www.lbg.ac.at/themen/die-ludwig-boltzmann-gesellschaft-forschung-fuer-menschen>, 28.3.2018.

¹⁹ V. <http://www.wifo.ac.at/>, 28.3.2018.

²⁰ V. <http://www.ihs.ac.at/de/ueber-uns/ihs/leitbild/>, 28.3.2018.

- Austrijski naučni fond (*Fonds zur Förderung der wissenschaftlichen Forschung*, FWF), u čijem fokusu se nalazi promocija svih naučnih disciplina. Dodeljivanje finansijskih sredstava Fonda karakteriše otvoreni dijalog sa svim zainteresovanim fizičkim ili pravnim licima iz oblasti nauke. Organe Fonda uglavnom čine predstavnici naučne zajednice;²¹
- Austrijsko društvo za finansiranje istraživanja (*Forschungsförderungsgesellschaft*, FFG) centralna je organizacija za promociju i finansiranje primenjenih istraživanja. Ona, takođe, pruža i pomoć pri uspostavljanju međunarodnih i nacionalnih istraživačkih projekata, kao i pri uspostavljanju saradnje između privrede i nauke;²²
- Austrijska ekonomska služba (*Austria Wirtschaftsservice GmbH*, AWS) je osnovna agencija za promociju politika usmerenih na ekonomski razvoj i saradnju sa privrednim sektorom. Misli se, između ostalog, na iskorišćavanje rezultata istraživanja od strane privrede.²³

Bitno je napomenuti da nemaju sve ove agencije značajnu ulogu u finansiranju društvenih nauka. U delu teksta posvećenom načinima finansiranja biće detaljnije predstavljene one agencije koje su značajne.

U Austriji postoji nekoliko vidova finansiranja nauke i istraživanja koji se najčešće javljaju u različitim međusobnim kombinacijama. Reč je o:

- institucionalnom,
- projektnom, i
- finansiranju na osnovu sopstvenih komercijalnih aktivnosti.²⁴

Institucionalno finansiranje čini veliki deo sredstava za većinu istraživača u Austriji. Najveći korisnici institucionalnog finansiranja su univerziteti i Austrijska akademija nauka, te Ludvig Bolcman društvo. Nekoliko privatnih, neprofitnih istraživačkih ustanova, može, takođe, da bude institucionalno finansirano od strane Ministarstva za nauku i istraživanje, uglavnom na godišnjoj osnovi. Iznos sredstava za institucionalno finansiranje određuje se Zakonom o budžetu.

Od koga će tačno poteći institucionalno finansiranje zavisi od konkretne ustanove. Tako, primera radi, Austrijska akademija nauka dobija sredstva od Saveznog ministarstva nauke, istraživanja i privrede, kao i od pokrajinskih ministarstava. Instituti Ludvig Bolcman društva sredstva dobijaju od grada Beča i Saveznog ministarstva nauke, istraživanja i privrede.

²¹ V. detaljnije <https://www.fwf.ac.at/en/>, 29.3.2018.

²² V. detaljnije <https://www.ffg.at/>, 29.3.2018.

²³ V. detaljnije <https://www.aws.at/>, 29.3.2018.

²⁴ European Commission, *Country Report, Social Science and Humanities in Austria*, Wien 2012, 21–24.

Dugo su poseban položaj imali neprofitni privatni instituti, čije osnovno finansiranje donekle podseća na uobičajno institucionalno finansiranje. Kako bi se i u njima obezbedilo nesmetano obavljanje istraživačke delatnosti, bili su ustanovljeni fondovi sa bazičnim finansijskim sredstvima, koji se dodeljuju na osnovu konkursa i ocene podnete prijave. Kriterijumi koji se pritom uzimaju u obzir su dotadašnja naučna delatnost, kao i verodostojnost predstavljenih potreba ustanove. Međutim, sa tom praksom se prestalo 2010. godine, pa su pojedini od ovih instituta integrisani u univerzitete, dok su neki od njih koji su već bili prisutni na međunarodnoj sceni, nastavili da primaju osnovnu finansijsku pomoć.²⁵

Organizovanje i sprovođenje projektnog finansiranja nauke nalazi se u nadležnosti triju državnih saveznih agencija: Naučnog fonda (u daljem tekstu: FWF), Društva za finansiranje istraživanja (u daljem tekst: FFG) i Austrijskog privrednog centra (AWS). Ranije je značajnu ulogu imala Austrijska akademija nauka, koja je svoje nadležnosti u vezi sa finansiranjem nauke prenela na FWF.

U oblasti projektnog finansiranja društvenih nauka najznačajniju ulogu igra FWF, dok su ostale agencije usmerene na pružanje finansijske podrške prirodnim i tehničkim naukama. Najveći deo budžeta FWF-a zasniva se na institucionalnom finansiranju od strane Saveznog ministarstva za nauku, istraživanje i privredu.

Projektno finansiranje od strane FWF-a predstavlja drugi najveći izvor sredstava funkcionisanja naučnih institucija. Ti projekti su različiti i u pogledu tematike i u pogledu vremenskog okvira. Trajanje im je različito, te tako imamo projekte koji traju godinu dana, dve, tri godine ili pet godina. Različite su vrste finansijske pomoći koje pruža FWF, koja se dodeljuje na osnovu javnih konkursa.²⁶

Evaluacija projekata predstavlja okosnicu rada FWF-a, koju vrše dokazani naučnici sa relevantnim iskustvom i kvalifikacijama u konkretnim oblastima. Karakteristično je da je uglavnom vrše naučnici iz inostranstva. Njihova mišljenja se traže kako u fazi prijave za projekat, tako i u fazi same evaluacije. Važno je i da se napomene da Fond nema unapred određen spisak lica koja vrše evaluaciju, već se ona određuju u zavisnosti od konkretnog projekta.²⁷

Odluke o finansiranju donosi odbor FWF-a koji se sastoji od izvršnog odbora i izvestilaca FWF-a i organizovan je u tri naučne oblasti: biološke i medicinske nauke, humanističke i društvene nauke i prirodne i tehničke nauke. Budžet se dodeljuje bez postojanja bilo kakvih disciplinarnih prioriteta. Bitno je da se napomene da o projektima, njihovom dodeljivanju i evaluaciji odlučuje isključivo naučna zajednica, bez uplitanja bilo kojeg organa ili lica izvan nje.

²⁵ European Commission, *Country Report, Social Science and Humanities in Austria*, Wien 2012, 23.

²⁶ N. Knoll, *Evaluierung des Forschungsförderungsfonds für die gewerbliche Wirtschaft und des Fonds zur Förderung der wissenschaftlichen Forschung*, Wien 2004, 3.

²⁷ Der Wissenschaftsfond, *Evaluation im FWF*; 1–4, https://m.fwf.ac.at/fileadmin/files/Dokumente/Entscheidung_Evaluation/evaluation-fwf.pdf, 29.3.2018.

Uz FWF, Savezno ministarstvo saobraćaja, inovacija i tehnologija i Savezno ministarstvo ekonomije raspisuju konkurse usmerene na sprovođenje istraživanja u oblasti društvenih nauka. U suštini, i ostala ministarstva mogu naručiti istraživanje na određenu temu i sa konkretnim institutom zaključiti ugovor. Međutim, ne mogu se naći konkretni podaci o količini sredstava koja su se na ovaj način slila u naučnoistraživačke organizacije iz oblasti društvenih nauka.²⁸

Naučne ustanove mogu da se prijave i na konkurse projektnog finansiranja koje raspisuju različite institucije Evropske unije. Različite naučnoistraživačke ustanove koje se bave društvenim naukama su u okviru Horizonta 2020 do sada dobile 46 učešća u projektima i tri puta su učestvovala kao partneri u projektu.²⁹

Međutim, veliki nedostatak ovog vida finansiranja, sa kojim se u najvećoj meri suočavaju izvanuniverzitetske naučnoistraživačke ustanove, jeste taj što priprema konkursne dokumentacije zahteva višemesečni rad, čije troškove ustanova koja želi da aplicira mora samostalno da snosi. Iz tog razloga neke od istraživačkih ustanova i odustaju od prijave na konkurs, čime sebe isključuju iz trke za finansijska sredstva.³⁰

Pored projektnog i institucionalnog finansiranja, finansiranje na osnovu sopstvenih komercijalnih aktivnosti predstavlja poseban izvor prihoda naučnih organizacija. Istraživačke ustanove u oblasti društvenih i humanističkih nauka pružaju konsultantske usluge trećim licima, što predstavlja dodatni izvor prihoda. Sa naručiocima istraživanja zaključuju se odgovarajući ugovori. U ulozi trećih lica mogu se naći ministarstva i druge državne institucije, kao i privatni sektor, bilo da je reč o profitnim ili neprofitnim privrednim društvima. Na taj se način u najvećoj meri finansiraju Institut za napredne studije, dok ostatak sredstava čine subvencije Ministarstva za nauku, grada Beča i Austrijske nacionalne banke.

5. Budžet koji se izdvaja za nauku

Danas se Austrija, koja izdavaja preko 3% društvenog bruto proizvoda za nauku, nalazi među vodećim državama članicama EU. Time je uspela da dostigne cilj zadat na nivou EU u pogledu visine finansijskih sredstava koja

²⁸ Neki od podataka mogu se naći na sledećoj internet stranici: https://oravm13.noc-science.at/apex/f?p=119:1:7092_866668908,27.3.2018.

²⁹ *Bundesministerium für Wissenschaft, Forschung und Wirtschaft, Geisteswissenschaften, Sozialwissenschaften, Kulturwissenschaften, Beitrag zur strategischen Weiterentwicklung der Rahmenbedingungen*, Wien 2017, 7.

³⁰ Pregled EU programa finansiranja nauke i istraživanja dostupan je na internet stranici: http://www.uni-mainz.de/forschung/149_DEU_HTML.php, 29.3.2018.

se izdvajaju za nauku, istraživanja i inovacije. Prema statističkim procenama, Austrija je povećala svoje izdatke za ovu svrhu na 11,3 milijardi evra, što predstavlja porast od 3,8% u odnosu na prethodne godine.³¹ Sredstva za finansiranje naučnoistraživačke delatnosti vode poreklo i iz javnog i iz privatnog sektora. U proseku oko četiri milijarde potiče od javnih sredstava (od saveza, pokrajina, kao i javnih fondacija).³² Tome značajno doprinosi i paket mera koje je usvojila Savezna vlada u julu 2016. godine za jačanje start-up kompanija.³³ Tako su u budžetu za 2017. godinu u ove svrhe bila predviđena dodatna sredstva.³⁴

Na nivou saveza izdvajaju se sredstva koja potiču iz različitih izvora i čine oko 30% izdvojenih javnih sredstava. U budžetu za 2017. godinu za potrebe istraživanja bilo je predviđeno da se izdvoji 2.854 miliona evra, što predstavlja porast od 2,66% u odnosu na prethodnu godinu. Potom, moraju se uzeti u obzir i sredstva Nacionalne fondacije za istraživanje, tehnologiju i razvoj. Pored izvora direktnih finansiranja, postoje i indirektni izvori u formi istraživačkih premija. Po osnovu ovih poreskih olakšica, za istraživanja i nauku izdvojeno je u 2015. godini oko 502 miliona evra. Sredstva koja se izdvajaju na nivou pokrajina porasla su u poslednje vreme i dosegla su iznos od 478, 47 miliona evra.

Oko šest milijardi (i više) evra potiče iz sektora privrede, a ostatak se sliva u nauku iz ostalih zemalja i EU fondova.³⁵ Značajan finansijski faktor predstavljaju ulaganja inostranih koncerna, koji imaju ćerke firme u Austriji. Prema podacima OECD-a u Austriji sredstva iz ostalih zemalja predstavljaju značajan izvor prihoda.³⁶

6. Položaj društvenih nauka

U Austriji se najveći deo istraživanja odvija u privrednom sektoru, čak oko 71% finansijskih sredstava se izdvaja upravo u te svrhe.³⁷ Iz takvog podatka ja-

³¹ Izvor: Global Estimate 2017 of Statistics Austria.

³² Izvor: Bundesanstalt Statistik Österreich.

³³ V. detaljnije Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung, F&E Beilage, Übersicht gemäß § 42 Abs. 4 Z 5 BHG 2013, 4.

³⁴ Reč je o sredstvima za osnivanje inovativnih privrednih društava, akademskih spinoff-ova, kao i subvencionisanje zajmova za start-up privredna društva. V. detaljnije Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung, F&E Beilage, Übersicht gemäß § 42 Abs. 4 Z 5 BHG 2013, 11.

³⁵ Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung, F&E Beilage, Übersicht gemäß § 42 Abs. 4 Z 5 BHG 2013, 9.

³⁶ Izvor: OECD/MSTI, 2016/1.

³⁷ Za planove do 2020. godine v. detaljnije <https://www.cesifo-group.de/ifoHome/facts/DICE/Education-and-Innovation/Innovation/Innovation-Policies/National-plans-STI/fileBinary/National-plans-STI.pdf>, 27.3.2018.

sno proizilazi da se najveći deo sredstava izdavaju za potrebe prirodnih nauka.³⁸ Međutim, još u programu Vlade iz 2008. godine istaknuto je da će se društvenim problemima u budućnosti pristupiti na fokusiraniji način, a kao pitanja od posebnog značaja smatraju se demografske promene, migracije i klimatske promene.³⁹ Programom je predviđeno stvaranje nacionalnih planova istraživanja u ovim spornim oblastima, u saradnji sa univerzitetima i drugim naučnoistraživačkim organizacijama.

Svest o značaju društvenih nauka uticala je da se izvrše izvesne resorne promene u okviru Saveznog ministarstva za obrazovanje, nauku i istraživanja, tako što je za njih sad nadležno posebno odeljenje Ministarstva. Na osnovu akcionog plana Ministarstva u vezi sa istraživanjem pripremljen je izveštaj o merama potrebnim za dalji razvoj društvenih nauka. Posebna pažnja posvećena je i finansiranju istraživanja u ovoj oblasti. Akcioni plan usvojen je 2015. godine, kada je pokrenuta i raspava o daljem razvoju društvenih nauka. U vezi s tim, izvršene su konsultacije sa preko 1000 istraživača putem razmene i-mejl-ova, kao i sa različitim grupama eksperata, kako bi se u prvom redu ustanovilo koji su ključni izazovi u oblasti društvenih nauka.⁴⁰ Sledeći korak predstavljalo je definisanje mera koje se moraju preduzeti za rešavanje tih izazova, koje su potom počela da sprovode odeljenja nadležna za društvene nauke u Ministarstvu obrazovanja, nauke i istraživanja.

U dokumentu Strategija 2020⁴¹ ističe se značaj koji dostignuća društvenih i ekonomskih nauka mogu da imaju u rešavanju identifikovanih lokalnih i globalnih promena.

Kao jedan od vidova povezivanja naučnika iz oblasti društvenih nauka sa ciljem odgovaranja na izazove društva putem nauke, osnovan je Arhiv podataka austrijskih društvenih nauka (*Austrian Social Science Data Archive*). Arhiv neguje saradnju sa različitim radnim grupama i Naučnim savetom, a finansira ga Savezno ministarstvo nauke, istraživanja i privrede. Osnovna ideja koja se nalazi iza Arhiva je da se učine dostupnim podaci iz oblasti društvenih nauka, čime se značajno mogu unaprediti istraživanja iz ovih oblasti, što dalje ima pozitivan uticaj na samu nauku i društvo.⁴²

³⁸ Tako i A. Holzmann-Jenkins, U. Kozeluh, R. Hauswirth, Geistes, *Sozial- und Kulturwissenschaft in Wien*, Wien 2007, 7.

³⁹ Republik Österreich: Regierungsprogramm 2008–2013: Gemeinsam für Österreich.

⁴⁰ Aktionsplan für einen wettbewerbsfähigen Forschungsraum.

⁴¹ Tekst je dostupan na http://www.rat-fte.at/tl_files/uploads/Strategie/Strategy%202020_engl_final%20version_march%202010.pdf, 27.3.2018.

⁴² V. <https://aussda.at/en/>, 27.3.2018.

7. Zaključak

Može se reći da je u Austriji prepoznat značaj koji društvene nauke mogu imati za rešavanje tekućih društvenih problema dajući naučno i metodološki zasnovane odgovore. O tome naročito svedoči činjenica da je veliki broj instituta, bilo pri univerzitetima, bilo samostalnih, angažovan u definisanju bitnih političkih stavova i vršenju naručenih istraživanja. Upravo iz navedenih razloga, različitim strategijama i akcionim planovima utvrđeno je nekoliko izazova koji stoje pred društvenim naukama. Neki od tih izazova su: ostvarivanje više prostora za istraživanje, uspostavljanje sistema za ocenu kvantiteta i kvaliteta istraživanja, ocena uticaja saznanja društvenih nauka na razvoj društva, nepostojanje sistema za procenu naučne produktivnosti na osnovu citiranosti, internacionalizacija društvenih nauka, stvaranje alternativnog prostora za međusobna povezivanja naučnika, podsticanje mladih naučnika.⁴³ Rešavanje ovih izazova zahteva preduzimanje konkretnih mera na nekoliko nivoa. U prvom redu se pred Vladom, nadležnim ministarstvima i ustanovama nalazi zadatak da se ostvari veće učešće društvenih nauka u postojećim programima za finansiranje nauke i istraživanja. Stoga je nužna mera da se svi ti programi učine dostupnijim javnosti, čime bi se konkurisanje značajno olakšalo.

⁴³ Bundesministerium für Wissenschaft, Forschung und Wirtschaft, Geisteswissenschaften, Sozialwissenschaften, Kulturwissenschaften, *Beitrag zur strategischen Weiterentwicklungen der Rahmenbedingungen*, Wien 2017, 16.

Mirjana Glintic, MA

Research assistant

The Institute of Comparative Law, Belgrade

FINANCING SCIENCE IN AUSTRIA

Summary

This paper analyzes the scientific and research activities funding system in Austria. The highest spending for science relative to GDP among the EU Member States makes this country even more interesting to be subject of a comparative analysis. Apart from Introduction and Conclusion, the paper consists of the sections dedicated to sources of law; position of scientific institutes and their funding; position of social sciences; and the budget expenditure information. However, additional efforts have been made to achieve high scores in the field of science. At the level of the educational system, the two most significant changes are the introduction of the Bologna Process, and the development of the universities of applied sciences. Some changes have been also made in the scientific institutes' funding arrangements, while the resources for applicable research in practice have been increased. Considering that one of the main tasks that lies ahead of the Federal Government and ministries is the improvement of the cooperation between science and the industry, research centers and special funding programs have been established for this purpose.

Key words: *science funding, scientific institutes, social sciences, ministries, project funding, institutional funding.*